

WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Bidrag till frågan om de svenska s. k. ömsesidiga liffförsäkringsbolagens rättsliga natur

Author(s): Teodor Åström

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 2 (1900), pp. 89-94

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437186>

Accessed: 15-06-2016 10:10 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Bidrag till frågan om de svenska s. k. ömsesidiga lifförsäkringsbolagens rättsliga natur.

Af Teodor Åström.

De former, under hvilka försäkringsidéen praktiskt realiserats, hafva varit starkt växlande, men man har dock velat hänföra dem till tvenne hufvudtyper, den ena karakteriserad därutaf, att försäkringsgifvaren, vare sig det nu är en enskild person eller — det öfvervägande vanliga — ett bolag eller en anstalt, är bestämdt skild från försäkringstagarne, och den andra därutaf, att försäkringstagarne själfva tillsammans utgöra försäkringsgifvaren. Till den förra typens ytterligare karakter hör, att försäkringstagaren för sin försäkring endast gäldar kontraktsevenligt fixerad godtgörelse, som sålunda blir oberoende utaf, huruvida de skador, som af försäkringsgifvaren måste under försäkringsperioden gäldas, blifva större eller mindre. Den andra typens ytterligare kännetecken äro däremot, att försäkringstagarne direkt garantera hvarandra, hvar dan de skador, som under försäkringsperioden träffa den ene eller andre utaf dem, fördelas till ersättning af alla de försäkrade, hvilka sålunda, när de taga försäkring, icke kunna få den dem för försäkringen eventuellt åliggande godtgörelsen på förhand bestämd. — Anordnas försäkringen efter den första hufvudtypen i dess renhet, har försäkringstagaren ingen bestämmanderätt i fråga om försäkringsgifvarens skötsel af försäkringsaffären, lika litet som han har någon rätt till andel i den vinst, som möjligen kan uppstå af densamma. Enligt den andra hufvudtypen hafva försäkringstagarne själfva affärens

ledning i sina händer, och på rörelsen uppkommande vinst delas dem emellan.

Hvad nu är sagdt har sin tillämplighet vid hvarje slag af försäkring, så väl person- som elementarförsäkring. Emellertid hafva, icke minst på lifförsäkringsväsendets område, formerna för försäkringsaffärens ordnande, såsom ofvan antydts, växlat, så att anordningar, som hufvudsakligen tydt på den ena hufvudtypen, modifierats genom lån från den andras grundtankar.

En säregen karakter i förevarande hänseende förete de hos oss arbetande större lifförsäkringsbolag, hvilka icke äro aktiebolag. Enligt sina reglementen och stadgar angifva de sig i allmänhet vara grundade på ömsesidighet, hvarmed väl, om den tanke, som skulle ligga i detta ord, vore närmare utförd, skulle afses, att de tillhörde den andra af oss uppställda hufvudtypen, men ömsesidighetsbegreppet är likväl hos de flesta af dem till sin väsentligaste sida så föga utfördt, att de snarare äro att inordna under den första hufvudtypen, därest man icke med hänsyn till de egendomligheter, de förete, vill hänföra dem till en alldeles särskild typ. De försäkringsanstalter, som vi här närmast afse, äro Allmänna lifförsäkringsbolaget (bildadt 1887), Svenska lifförsäkringsbolaget (bildadt 1891), Svenska arbetarelifförsäkringsbolaget Valand (bildadt 1893), Lifförsäkringsbolaget Svecia (stiftadt 1897), Lif- och sjukförsäkringsbolaget Vasa (bildadt 1898), Allmänna pensionsförsäkringsbolaget (bildadt 1898) samt Lifförsäkringsbolaget Vanadis (bildadt 1899). Samtliga dessa anstalter uppgifva sig i sina reglementen vara ömsesidighetsbolag eller grundade på ömsesidighet, men vid närmare granskning måste man finna, att denna ömsesidighet icke kan innebära, att delägarne äro ansvariga för ersättningarnes utbetalande i vidsträcktare mån än försäkringstagarne i aktiebolagen. Detta stödes på följande. En försäkringstagers förpliktelser angifvas i den af honom undertecknade försäkringsansökningen tillika med särskilda stadgar eller villkor, till hvilka i den samma hänvisas. I de ansökningsblanketter, som användas af de nämnda bolagen, finnes nu intet, som antyder en förpliktelse, gående vidare än att betala den på förhand vid försäkringens beviljande fixerade premien. I ansökningarne hänvisas däremot till anstalternas reglementen och stadgar, hvilka sålunda i förevarande hänseende blifva normerande.

Det enda åter i dessa stadgar och reglementen, som antyder någon utöfver de fixerade premierna gående ansvarighet, är ordet »ömsesidig» och »ömsesidighet» («Allmänna lifförsäkringsbolaget är ett ömsesidighetsbolag», »Svenska lifförsäkringsbolaget är ett ömsesidighetsbolag», »Detta bolag, hvars firma är Lifförsäkringsbolaget Svecia, är ett ömsesidighetsbolag», »Svenska arbetare-lifförsäkringsbolaget Valand är ett ömsesidigt bolag», »Lif- och sjukförsäkringsbolaget Vasa är en ömsesidig försäkringsanstalt», »Detta bolag, hvars firma är Lifförsäkringsbolaget Vanadis, är ett ömsesidighetsbolag»); men att från berörda uttryck i och för sig sluta till någon vidsträcktare ansvarighet, torde juridiskt sedt innebära en orimlighet. Ingen torde väl ens vilja påstå, att dessa uttryck skulle konstituera en solidarisk ansvarighet af den omfattande art, att hela det belopp, som behöfs till reglering af förfallna risker, skulle i första hand kunna uttagas af hvem som helst bland försäkringstagarne, hvilka sålunda skulle vara i vidsträcktaste mening solidariskt ansvariga. Därför återstår endast antagandet, att uttrycken i fråga skulle innefatta en uttaxeringsprincip, d. v. s. att ersättningen för de risker, som utfallit under en viss period, skulle fördelas till betalning af de under samma period försäkrade. För en sådan uttaxering skulle likväl erfordras, dels att regleringsperioden vore bestämd, så att man visste, på hvilka uttaxeringen skulle ske, och dels att grunderna för uttaxeringen vore gifna, vare sig nu dessa grunder skulle vara de olika försäkringssummorna eller — hvilket i sådant fall mera skulle närma sig det rätta — de för de olika försäkringstagarne fixerade fasta premierna, som ju äro beräknade med en viss hänsyn till de olika risker, som olika försäkringstagares lif erbjuda. I nu angifna hänseenden finnas dock inga bestämmelser i de nämnda bolagens stadgar, och vid sådant förhållande torde med tämlig grad af visshet kunna påstås, att ingen af de nämnda bolagens försäkringstagare är förpliktad till några tillskott utöfver de i försäkringspolicerna angifna fasta premierna. Att man är berättigad till en sådan slutsats, torde äfven i viss mån bestyrkas därutaf, att i de utländska lagstiftningar, som innehålla några mera utförliga bestämmelser angående försäkringsväsendet, äfvensom i hos oss framkomna lagförslag ansetts nödigt inrymma bestämmelser därom, att försäkringsanstalter, hvika icke äro aktiebolag, skola i sina

reglementen intaga föreskrifter för uttaxeringen i de af oss angifna hänseenden.

En annan omständighet, som leder till, att uttaxering i de nämnda bolagen icke kan praktiskt genomföras, är, att, såsom deras reglementen, försäkringsansökningar och policer äro affattade, försäkringstagarne kunna öfvergifva sina försäkringar, utan att bolagen torde vara berättigade ens att utsöka de fixa premierna, hvadan sålunda en utöfver samma premier gående uttaxerad summa ännu mindre kan lagligen uttagas. Genom att öfvergifva sina försäkringar, gå försäkringstagarne icke ens helt förlustiga sina andelar i de genom deras premietillskott bildade fonderna, utan äro, därest deras försäkringar gällt under en viss tid, berättigade till utfående af åtminstone en del af försäkringarnes s. k. matematiska värde.

De ifrågavarande bolagen synas jämväl själfva hafva utgått från, att deras försäkringstagare icke kunde vara förpliktade till några tillskott utöfver premierna, ty de hafva genom andra bestämmelser sökt sörja för att icke komma i den ställning, att ersättningarne för några utfallande risker skulle blifva oreglerade. I allmänhet hafva de nämligen så ordnadt, att de för eventuella skaderegleringar äfvensom för förvaltningskostnader nödiga medlen tills vidare, till dess bolaget själf uppnått en viss fondbildning, kontraktsevenligt förskjutas af ett förlagsaktiebolag, och därest af den fond, som bildas af sålunda tillskjutna medel, vanligen kallad reservfond, någon större del åtgått, skall bolaget afvecklas och dess rörelse upphöra, så vida icke samma fond på ett eller annat sätt bringas upp till sitt ursprungliga belopp. — Och skola, jämlikt reglementena, vid en sådan afveckling bolagets medel, hvilka enligt grunderna för fondafsättningen härtill tämligen gifvet måste förslå, i första hand användas att skaffa försäkringstagarne försäkring i annat bolag. Att ett nu antydt uppbringande af fonden icke kan ske genom uttaxering af bristen på de försäkrade, följer af hvad vi ofvan sagdt angående de felande grunderna för en uttaxering, utan synes det naturliga vara, att man tänkt sig det eventuella tillskottet göras af dem, hvilkas intressen i ett sådant fall närmast och uteslutande stå på spel, nämligen förlagsaktiebolaget och dess aktieägare.

Ett par ömsesidighetsanstalter, nämligen Skandinaviska all-

männa liffförsäkringsföreningen Balder (stiftad 1887) och Svenska liffförsäkringsanstalten Oden (bildad 1889) förete vid första påseende af deras reglementen några afvikelser från den typ, under hvilken vi hänfört ofvanföre angifna bolag. I reglementet för »Balder» som f. ö. icke kallar sig bolag utan förening, angifves nämligen, att dess verksamhet är »grundad på ömsesidighet, i det alla försäkringstagare, hvar med sin försäkring, så länge densamma är gällande, ansvara för uppfyllandet af de förpliktelser, som föreningen åtagit sig emot hvarje enskild försäkringstagare», men då närmare bestämmelser saknas angående grunderna och sättet för fullgörandet af nämnda förpliktelser, torde »Balders» försäkringstagare icke stå i någon annan ställning till försäkringsgifvaren, föreningen, än försäkringstagarne i öfriga »ömsesidiga» försäkringsbolag. Anstalten Oden har däremot i sitt reglemente bestämmelser, som innefatta ett närmande till praktiskt genomförande af uttaxeringsprincipen. Utom det att anstalten anger sin verksamhet hvila på ömsesidighet, »i det alla anstaltens delägare gemensamt hvar med sin försäkring ansvara för uppfyllandet af de förpliktelser, som anstalten åtagit sig emot hvarje enskild försäkringstagare», anger dess reglemente, att öfverstyrelsen i vissa fall, sedan föregående års bokslut föreligger, äger förordna om tillskott af delägarne i förhållande till den premie, en hvar för året haft att betala. Dock modifieras berörde bidragsplikt genom bestämmelsen, att tillskott ej kan utsökas, utan att delägare endast, därest han icke i föreskrifven tid erlägger detsamma, förverkar sina på försäkringen grundade anspråk mot anstalten och sålunda icke heller kan utbekomma någon del af försäkringens matematiska värde.

De viktigare svenska s. k. ömsesidiga liffförsäkringsbolagen synas oss sålunda i afseende å försäkringstagarnes förpliktelser i allmänhet icke förete några väsentliga afvikelser från liffförsäkringsaktiebolagen. »Ömsesidigheten» framstår däruti, att försäkringstagarne blifvit mera principmässigt tillförsäkrade den vinst, som kan uppkomma af verksamheten, äfvensom däruti, att dem beredts möjlighet att så småningom själfva få bestämmanderätten öfver anstalernas verksamhet och öden.

Vid en utförligare lagstiftning rörande försäkringsväsendet i vårt land synas de ömsesidiga liffförsäkringsbolagen icke minst

med hänsyn till den säregna karakter, de förete, böra blifva föremål för samma intresse och uppmärksamhet som liffförsäkringsaktiebolagen; och enär de redan måste anses faktiskt erkända, samt deras jämväl under offentlig kontroll utöfvade verksamhet, ehuru delvis anordnad efter förut icke tillämpade grunder, icke företer några afvikelser från sådana principer, som anses nödiga att iakttaga för att trygga den försäkringssökande allmänheten, torde lagstiftningen icke underlåta att erkänna dessa redan uppvuxna rättsbildningar.

